

MEĐIMURSKO VELEUČILIŠTE U ČAKOVCU
SPECIJALISTIČKI DIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ MENADŽMENT
TURIZMA I SPORTA

IVANA FUČKO

HRVATSKA OBALA – PRIRODNA ZONA AROMATERAPIJE

ZAVRŠNI RAD

ČAKOVEC, 2019.

MEĐIMURSKO VELEUČILIŠTE U ČAKOVCU

SPECIJALISTIČKI DIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ MENADŽMENT
TURIZMA I SPORTA

IVANA FUČKO

CROATIAN COASTLINE – NATURAL AROMATHERAPY ZONE

ZAVRŠNI RAD

Mentor:

dr. sc. Marina Gregorić, v. pred.

ČAKOVEC, 2019.

ZAHVALA

Zahvaljujem se svim kolegama i profesorima na Međimurskom veleučilištu, posebice Meliti Sečan, struč. spec. oec. i mentorici dr. sc. Marini Gregorić, v. pred. na prenesenom znanju, uloženom trudu i vremenu te stručnim savjetima u pisanju ovog rada. Također zahvaljujem svim ljubaznim djelatnicima koji su sudjelovali u istraživačkom djelu ovog rada na ukazanom povjerenju i doprinosu kako bi ovaj rad bio dovršen.

Posebice se zahvaljujem svojoj obitelji koja je tijekom trajanja diplomskog studija bila moja stijena i potpora u svim trenucima i što mi je pokazala da uz zajedništvo, razumijevanje i upornost ništa nije teško.

Ivana Fučko

SAŽETAK

Zdravstveni turizam bitna je okosnica budućnosti cjelokupnog turizma Republike Hrvatske, kao i turizma na međunarodnoj razini. Razumno i pošteno upravljanje resursima može dovesti i graditi budućnost održivog turizma za buduće naraštaje ne samo turista već i lokalnog stanovništva. Sinergija između ovih dviju strana potrebna je i vrlo poželjna kako bi svi sudionici turizma bili zadovoljni i ispunjavali svoje koristi. Geografska raznolikost omogućuje razvoj turističkih ustanova na vrlo povoljnim uvjetima u sklopu kojih se provode usluge zdravstvenog karaktera. Da bi usluge zadovoljavale sve kriterije, potreban je vrsni menadžment ovakvih destinacija.

Tematika ovog rada usmjerena je na aromaterapiju kao dio ponude zdravstvenog turizma i hrvatske obale kao idealne destinacije za razvoj i poslovanje klimatskih lječilišta u sklopu održivog zdravstvenog turizma. Zahvaljujući klimatskim obilježjima navedene destinacije, uvjeti su idealni za provedbu bilo kojeg oblika zdravstvenog turizma. Očuvan okoliš, prekrasni prirodni pejzaži, ljekovito bilje kao i preporučljive navike života samo su neki od čimbenika koji doprinose turizmu u svim sredinama. Dobiveni su podaci i informacije o ponudi klimatskih lječilišta te koriste li aromaterapiju kao dio iste. Naglasak je pri tome na aromaterapiju kao dio alternativne medicine koja se oslanja na upotrebu eteričnih ulja, no isto tako se ne zaboravlja na učinke fitoterapije i ljekovitog prirodnog zraka.

Metode korištene u ovom radu su deskriptivna, analize podataka iz dostupne literature s područja turizma, pretraživanje web-stranica, dok je primarna kvalitativna metoda istraživanja putem provedenih intervjua s predstavnicima klimatskih lječilišta na području destinacije hrvatske obale. Cilj istraživanja je utvrditi imaju li lječilišta aromaterapiju u svojoj ponudi te surađuju li s lokalnim ili inozemnim proizvođačima eteričnih ulja. Ovim radom želi se ispitati postoji li međusobna suradnja koja doprinosi razvoju ne samo turističkih i zdravstvenih ustanova već i poljoprivrednih gospodarstava.

Ključne riječi: *zdravstveni turizam, aromaterapija, destinacija*

SADRŽAJ

SAŽETAK

1. UVOD	6
1.1. Predmet rada	7
1.2. Ciljevi rada/istraživanja	8
1.3. Metodologija	8
1.4. Struktura rada	9
2. ZDRAVSTVENI TURIZAM	9
2.1. Pojam i definicija zdravstvenog turizma	9
2.2. Podjela zdravstvenog turizma	10
2.2.1. Medicinski turizam	11
2.2.2. Wellness turizam	12
2.2.3. Lječilišni turizam	12
2.3. Prirodni ljekoviti činitelji	13
3. Aromaterapija	14
3.1. Pojam i definicija aromaterapije	14
3.2. Učinci aromaterapije	15
3.3. Aromaterapija u zdravstvenom turizmu	16
4. Hrvatska obala	19
4.1. Turistička zona hrvatske obale	19
4.2. Klima i njezine pogodnosti	20
4.3. Destinacijski menadžment u funkciji zdravstvenog turizma	21
5. Kvalitativno istraživanje	22

5.1. Rezultati istraživanja provedenih putem intervjuiranja predstavnika klimatskih lječilišta.....	22
5.1.1. Rezultati intervjua provedenog s voditeljem odjela ugostiteljstva, marketinga i prodaje kapaciteta zdravstvene ustanove Thalassotherapia Crikvenica.....	23
5.1.2. Rezultati intervjua provedenog s ravnateljicom lječilišta Veli Lošinj, gospođom Renatom Žugić.....	24
5.1.3. Rezultati intervjua provedenog s djelatnikom Specijalne bolnice Biokovka.....	26
5.2. Rezultati istraživanja provedenih putem intervjuiranja predstavnika proizvođača eteričnih ulja	27
5.2.1. Rezultati intervjua provedenog s OPG-om Simičić Filip.....	27
6. Rasprava.....	29
7. Zaključak.....	30
LITERATURA.....	31
POPIS SLIKA	33
PRILOZI.....	34

1. UVOD

Zdravstveni turizam jedan je od najstarijih oblika turizma gdje se uz pomoć prirodnih resursa nastoji očuvati ili poboljšati zdravstveno stanje čovjeka. Svijet današnjice živi ubrzanom načinom života u nepovoljnim uvjetima što nosi svoje prednosti, ali i nedostatke. Posljedice takvog načina života najčešće se očituju na živim organizmima, a za poboljšanje njihovog zdravlja potrebna je stručna pomoć.

Turizam kao fenomen objedinjuje putovanje, smještaj i boravak gostiju u destinaciji. S navedenim pojmovima kroz povijest se razvio selektivni oblik turizma, a to je zdravstveni turizam. Njegova funkcija veže se uz fizičko i psihičko očuvanje i poboljšanje zdravstvenog stanja čovjeka – turista uz pomoć prirodnih ljekovitih faktora. Na temelju spomenutih činjenica jedan od autora definira zdravstveni turizam kao vrstu aktivnosti u kojoj bitno mjesto zauzima stručno i kontrolirano korištenje prirodnih ljekovitih činitelja, postupaka fizikalne medicine i programiranih fizičkih aktivnosti u svrhu održanja i unapređenja fizičkog, psihičkog i/ili duhovnog zdravlja turista, a sve u cilju poboljšanja kvalitete njihova života (Tomljenović i Kunst, 2011).

Potrebni uvjeti koje je poželjno osigurati za provedbu zdravstvenog turizma (Tomljenović i Kunst, 2011) su prirodni ljekoviti činitelji, odgovarajući ugostiteljski, medicinski, paramedicinski i drugi sadržaji, liječnički nadzor te zdravstveno-turistički objekti.

Značenje zdravstvenog turizma za cijelu ekonomiju određene zemlje postaje veće spoznajom pozitivnih gospodarskih učinaka koje on nosi. Naime, europski trendovi ukazuju da preko 10% klijenata putuje na različite zdravstvene tretmane u inozemstvo što rezultira potrošnjom od preko 12 mlrd. eura na godišnjoj razini. Takav trend podržavaju posebice mediteranske destinacije izgrađujući suvremenu turističku suprastrukturu s brojnim zdravstveno-rekreativnim sadržajima kojom opslužuju preko 160 milijuna posjetitelja godišnje (Geić, 2011, prema Pančić-Kombol, T., 2000).

S obzirom na podjelu svake gospodarske grane, i u turizmu su se godinama stvarale podjele s obzirom na motiv putovanja turista. Ubrzanom rastom dohotka otkrivale su se nove destinacije i zadovoljenje potreba turista postao je kompleksniji posao. Specifični oblici turizma složene su gospodarske djelatnosti čiji prihodi dosežu velike iznose. Naime, takvi oblici turizma

zavrjeđuju šire razmatranje koje uključuje sve pozitivne ekonomske, društvene, kulturološke i ekološke učinke na lokalnu (receptivnu) društvenu zajednicu. Specifični oblici turizma mogu generirati više prihoda za sve tržišne subjekte, zaposliti više lokalne radne snage i značajno potaknuti obiteljsko poduzetništvo, a sve kako bi se smanjio utjecaj sezonalnosti (Bartoluci, Čavlek i suradnici, 2007).

Republika Hrvatska kao mediteranska destinacija također obiluje prirodnim resursima koji predstavljaju veliki potencijal za razvitak zdravstvenog turizma na moru i u kontinentalnom dijelu. U popularniji dio kompleksne turističke ponude u sklopu klasičnih turističkih ili pak lječilišnih terapijskih sadržaja spadaju programi za dobro raspoloženje, beauty programi, antistresni programi, masaže, kupke, kozmetički tretmani, aromaterapije, medicinsko-rekreativni programi u zatvorenim i otvorenim bazenima, fitness programi, liječenja i prevencije sportskih ozljeda, škole mršavljenja i programirane prehrane te brojne medicinske terapije u okviru fizikalne medicine, reumatologije i rehabilitacije. U takvom kontekstu razvitka zdravstvenog turizma tom broju treba pridodati i odgovarajući broj objekata koji, posebice na priobalju, pružaju odgovarajuće zdravstveno rekreativne sadržaje mimo formalne registracije u formi lječilišnih centara, ali svakako uz odgovarajuću medicinsku opremu u educirane kadrove koji mogu zadovoljiti potražnju kroz segment izvanbolničkih zdravstvenih tretmana u široj lepezi turističke ponude (Geić, 2011).

1.1. Predmet rada

Predmet rada odnosi se na istraživanje postoji li uvedena aromaterapija u turističke objekte Republike Hrvatske kao dio ponude zdravstvenog turizma. Naime, aromaterapija nije samo korištenje eteričnih ulja, već se ona u zdravstvenom turizmu koristi i u smislu fitoterapije, odnosno liječenje ljekovitim zrakom. Problem predstavlja potencijal te nedovoljna promocija hrvatske obale kao prirodne oaze besplatne aromaterapije koja nudi sva ljekovita svojstva bez naplate raznih pristojba turističkim i ostalim objektima. Upravo ovi problemi postavljaju pitanje je li aromaterapija vrijedna u turističkom spomenu te zaslužuje li više mjesta u promotivnim aktivnostima hrvatskog turizma.

1.2. Ciljevi rada/istraživanja

Cilj ovog rada je dokazati da klimatska obilježja i čimbenici diljem hrvatske obale doprinose razvoju zdravstvenog turizma. Prirodni i lječilišni činitelji posjeduju vrlo ljekovita svojstva koja se iskorištavaju u zdravstvene svrhe bilo u prevenciji, regeneraciji ili rehabilitaciji ljudskog organizma.

Sljedeći cilj rada usmjeren je na dokaz da prirodni činitelji određene klime posjeduju karakteristične i snažne arome koje isparavanjem stvaraju ljekovitu atmosferu zraka za žive organizme te time dokazati da zdravstveni turizam živi i neposredno od turističkih i zdravstvenih objekata. Također, cilj je i da se pomoću intervjua zdravstvenih ustanova koje sudjeluju u zdravstvenom turizmu na području hrvatske obale sazna provode li aromaterapiju u svojim objektima i postoji li suradnja s lokalnim proizvođačima eteričnih ulja, te ako ne provode, koji su mogući načini uvođenja iste u njihovu ponudu. Isto tako intervjuirat će se pojedina obiteljska poljoprivredna gospodarstva (u daljnjem tekstu OPG) koja se bave proizvodnjom eteričnih ulja kako bi se dobili podaci o njihovoj ulozi u zdravstvenom turizmu.

1.3. Metodologija

Metoda istraživanja je deskriptivna metoda koja pojašnjava pojam zdravstveni turizam i aromaterapiju kao glavni pojam rada. U radu su provedene metode analize podataka iz dostupne literature s područja turizma, pretraživanje web-stranica te kvalitativna metoda istraživanja. Glavni instrument istraživanja je intervju koji je proveden s predstavnicima vodećih lječilišta na području hrvatske obale (Lječilište Veli Lošinj, Biokovka, Thalassotherapie), a postavljena su im pitanja o njihovom poslovanju te aromaterapiji kao jednoj od ponuda zdravstvenog turizma. Intervjuom se pokušalo doći do informacija o značaju lječilišta za ukupni turizam Republike Hrvatske te je li aromaterapija uvrštena u njihovu ponudu. S druge strane proveden je intervju s OPG Simičić Filip kojim se pokušalo doći do informacija o njihovoj ulozi u zdravstvenom turizmu te koliko je aromaterapija poželjna na području hrvatske obale.

1.4. Struktura rada

Završni rad sastoji se od uvodnog dijela, razrade i zaključka. U poglavlju jedan razrađuje se uvod u temu završnog rada, predmet, metodologija i cilj rada. U poglavlju dva slijedi razrada dostupne teorijske literature koja tematikom odgovara naslovu rada, a to je zdravstveni turizam. Poglavlje pod brojem tri obuhvaća temu aromaterapije, dok je poglavlje četiri usko vezano za hrvatsku obalu kao turističku destinaciju.

U poglavlju pet navedeni su rezultati kvalitativnog istraživanja koje je obuhvaćalo lječilišta i obiteljska poljoprivredna gospodarstva na području hrvatske obale, a koji aktivno sudjeluju u provedbi zdravstvenog turizma Republike Hrvatske te njihova stajališta o poslovanju i aromaterapiji. Poglavlje šest odnosi se na interpretiranje rezultata kvantitativnog istraživanja do kojih se došlo putem intervjua.

Rad završava zaključkom u kojem se zaokružuje teorijska literatura i rezultati istraživanja. Nakon zaključka prikazan je popis literature i slika te je u prilogu rada popis pitanja za intervju.

2. ZDRAVSTVENI TURIZAM

2.1. Pojam i definicija zdravstvenog turizma

Razvoj zdravstvene kvalitete i rast potreba za zdravijim načinom života rezultiralo je bogatijom zdravstveno turističkom ponudom diljem svijeta, čemu u prilog govore brojna istraživanja i publikacije o porastu broja zdravstvenih turista. Mnogi inozemni i domaći autori (D: Alfier, 1994.; T. Hitrec, 1998.; Z. Klarić, E. Kušen, 1996.; T. Pančić-Kombol, 2000.; S. i Z. Marković, 1967.; S. Geić, 1973. i 2002.) smatraju da je upravo zdravlje najjači i najstariji motiv turističkih kretanja.

S raznim pristupima prema ovoj problematici počele su se pojavljivati različite definicije zdravstvenog turizma.

Prema jednoj od njih, zdravstveni turizam je „granično područje medicine i turizma, u kojem gospodarski subjekti iz područja turizma i zdravstvene ustanove organiziraju boravak turista u

klimatskim i lječilišnim mjestima prvenstveno radi prevencije oboljenja, rehabilitacije, ali i liječenja uz pomoć prirodnih činitelja“ (Geić, 2011).

Prema Pančić Kombol (1996) zdravstveni turizam definira se kao turizam oporavljanja u kojem se ostvaruju odlasci i boravci u područjima ili mjestima gdje postoje uvjeti za oporavak i održavanje čovjekovih duševnih i tjelesnih sposobnosti. Navedeni oporavak i održavanje sposobnosti provodi se tretmanima koje određuju i provode specijalisti i stručnjaci za fizičku i psihičku rekreaciju, a na tržištu se nudi kao turistički proizvod.

Svjetska turistička organizacija (UNWTO) ima svoju definiciju zdravstvenog turizma. Zdravstveni turizam obuhvaća one vrste turizma koje kao primarni motiv doprinose fizičkom, psihičkom i/ili duhovnom zdravlju kroz medicinske i wellness aktivnosti koje povećavaju sposobnost pojedinaca da zadovolje vlastite potrebe i bolje funkcioniraju kao pojedinci u svom okruženju i društvu (UNWTO World Tourism Organization, 2018).

2.2. Podjela zdravstvenog turizma

Turizam je kompleksna gospodarska grana čija je vrijednost prepoznata na svim upravnim razinama, od lokalne do nacionalne. Njegova zastupljenost u bruto domaćem proizvodu s godinama raste te zauzima sve veći utjecaj na cjelokupno gospodarstvo Republike Hrvatske. Nacionalna strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine spominje zdravstveni turizam kao glavni čimbenik razvoja ukupnog turizma cijele zemlje. „Zdravstveni turizam ujedno potiče i razvoj ostalih gospodarskih grana i djelatnosti, a može pridonijeti razvoju gospodarski nerazvijenih područja“ (Milinović, 2012).

Zdravstveni turizam ima svoju podjelu na nekoliko grana. Glavna podjela vrši se na medicinski turizam, lječilišni turizam i wellness turizam. Međuodnos pojedinih oblika zdravstvenog turizma prema pružateljima usluga prikazan je slikom 1.

Slika 1 Oblici zdravstvenog turizma i pružatelji zdravstveno-turističkih usluga

OBJEKTI UGOSTITELJSKE PONUDE		ZDRAVSTVENE USTANOVE	
Wellness ponuda (hoteli, toplice, centri)	Prirodna lječilišta		Klinike/bolnice
	Lječilišta	Specijalne bolnice	
Holistički wellness Medicinski wellness	Holistički wellness Medicinski wellness Lječilišni turizam	Medicinski wellness Lječilišni turizam	Medicinski turizam
Wellness usluge			
	Lječilišne usluge		
		Medicinske usluge	

Izvor: Nacionalni program - akcijski plan razvoja zdravstvenog turizma, Institut za turizam

2.2.1. Medicinski turizam

Medicinski turizam odvija se u medicinskim ordinacijama, klinikama, poliklinikama i specijalnim bolnicama. Ova vrsta turizma podrazumijeva putovanja turista u druge destinacije radi ostvarivanja zdravstvene zaštite. Osim raznih zahvata (kirurških, stomatoloških, kozmetičkih, psihijatrijskih i razni alternativni tretmani i zahvati), uključuje pripadajuće usluge njege i oporavka te kao primaran motiv putovanja podrazumijeva vrhunsku zdravstvenu uslugu uz niže troškove i kraći rok, ali i nemogućnost da se pojedini zahvati i tretmani pružaju u vlastitoj zemlji turista.

(https://mint.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/150608_AP_%20Zdravstveni%20turizam.pdf)

Potražnja za uslugama medicinskog turizma najviše se odražava u pružanju stomatoloških, kozmetičkih, estetskih zahvata, plastičnih operacija pa čak i operativnih. Neki od glavnih razloga putovanja iz domicila u svrhe obavljanja određenih zahvata mogu biti niži troškovi usluga, viša kvaliteta usluga, bolji pristup zdravstvenoj skrbi, duge liste čekanja te nedostatak određenih zdravstvenih ustanova.

2.2.2. Wellness turizam

Riječ wellness veže se uz riječi slobodno vrijeme, fizičke aktivnosti i zdravlje. Ona je izvedena iz engleskih riječi *well-being*, što znači dobro, dobrobit, ugodnost, i riječi *fit-ness*, što znači primjerenost, sposobnost, zdravlje. Prijevod na hrvatski jezik može biti „osjećati se ugodno, dobro, zdravo“. Zdravlje bi trebalo promatrati kao jedinstvo fizičkog i duhovnog stanja ili dobrostanje jer, da bi se čovjek osjećao dobro i zadovoljno, mora biti fizički, a i duhovno zdrav (Bartoluci i suradnici, 2004).

Wellness turizam pretežito se odvija u hotelima i lječilištima, a podrazumijeva postizanje tjelesne i duhovne ravnoteže. Dijeli se na medicinski i holistički wellness. Medicinski wellness podrazumijeva organizirano provođenje zdravstveno-preventivnih i kurativnih programa radi prevencije bolesti te očuvanja i unapređenja zdravlja. U medicinskom wellnessu nužno je uključivanje liječnika i drugog stručnog osoblja (npr. fizioterapeuta, kineziologa, nutricionista), dok holistički wellness obuhvaća ostalu, ne-medicinsku wellness ponudu.

(https://mint.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/150608_AP_%20Zdravstveni%20turizam.pdf)

Wellness ponuda može se realizirati bez uporabe prirodnih ljekovitih činitelja i bez liječničkog nadzora. Ona se može provoditi u turističkim objektima koji nude ponudu wellnessa, ali se nudi i kao dodatna ponuda zdravstveno-turističkih objekata i prirodnih lječilišta (Geić, 2011, 246).

2.2.3. Lječilišni turizam

Lječilišni turizam podrazumijeva stručno i kontrolirano korištenje prirodnih ljekovitih činitelja i postupaka fizikalne terapije radi očuvanja i unapređenja zdravlja te poboljšanje kvalitete života, a odvija se u lječilištima i specijalnim bolnicama. Naglasak je na revitalizaciji psiho-fizičkih sposobnosti u klimatskim, morskim i topličkim destinacijama kroz posebne programe oporavka i sl.

Potrebno je razlikovati pojmove zdravstvenog turizma i lječilišnog turizma. Korisnici zdravstvenog turizma su osobe dobrog zdravlja koje odlaze u toplice u svrhu relaksacije, odmora i rješavanja stresa, dok korisnici lječilišnog turizma odlaze u lječilišta, specijalne bolnice radi bolesti, liječenja i terapija.

Lječilišni turizam trebao bi biti nositelj ponude zdravstvenog turizma, ali iako ovise o svom okruženju, sva lječilišta i specijalne bolnice ulažu značajan napor u prilagođavanje svoje ponude potrebama zdravstveno-turističkog tržišta, no problemi koji uvijek postoje u velikoj mjeri su standard kvalitete koji još uvijek uglavnom ne odgovara očekivanjima turističke potražnje.

(https://mint.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/150608_AP_%20Zdravstveni%20turizam.pdf)

2.3. Prirodni ljekoviti činitelji

Zrak, klima odnosno mikroklima, ishrana i voda, kao i način života, nezaobilazni su činioci zdravog života, a predstavljaju temeljne preduvjete za funkcioniranje ljudskog organizma (Pepeljnjak, Šegvić Klarić, 2014). Da bi organizam funkcionirao u zdravom okruženju, čovjek je taj koji brine da njegovo okruženje ostane čisto i netaknuto zagađenim stvarima i tvarima iz okoline. Nabrojani čimbenici stvaraju skladnu atmosferu, a samo njihova podudarnost i sloga mogu učiniti najbolje za živi svijet.

Hrvatska je zemlja s bogatom bioraznolikošću specifičnom za različita podneblja. Geografski aspekti ove pojave doprinose razvoju i očuvanju prirode, dok znanstvenici pomno prate događanja i promjene u svrhu istraživanja i utvrđivanja daljnjeg utjecaja na čovjekovu okolinu. Prema Ivaniševiću, prirodni ljekoviti činitelji su dijelovi prirode koji povoljno djeluju na očuvanje i unapređenje zdravlja, poboljšanje kvalitete života te za sprečavanje, liječenje, produženo liječenje, oporavak i rehabilitaciju bolesnika i drugih korisnika. Oni se mogu naći u lječilišnim mjestima koja se dijele na klimatska, morska i toplička. Ovisno o ustanovama koje se bave primjenom prirodnih ljekovitih činitelja, važna je stručnost kadrova kako bi korisnike uputili u pozitivno i uspješno korištenje ovih blagodati prirode.

„U zraku se nalazi veliki broj čestica različitog podrijetla, veličine i oblika ovisno o mnogim čimbenicima, a među najznačajnijima su geografski položaj, klimatsko područje, strujanje zraka, nadmorska visina, blizina mora i rijeka, vegetacija, industrija, naseljenost područja i urbaniziranost.“ (Traven, Furlan, Bokan Vucelić, 2016). Zrak je nepobitan za ljudski život i kao takav se mora čuvati i štititi da svojim svojstvima doprinosi ljudskom životu. Njegova ljekovita

svojstva uvelike doprinose očuvanju zdravlja što je prepoznato u brojnim lječilištima za dišne i respiratorne bolesti koja su se pojavila na hrvatskoj obali.

Otok Lošinj poznat je po ljekovitom zraku koji se još naziva i prirodni ljekoviti aerosol. Taj zrak prve je kategorije kakvoće, s optimalnom količinom vlage i idealnom prosječnom godišnjom temperaturom koji nastaje miješanjem raspršenih kapljica eteričnih ulja ljekovitog bilja i čestica morske soli. Također se definira i ljekoviti aerosol kao ovlaživanje sluznica dišnih putova, širenje dišnih putova i omekšavanje gustog bronhalnog sekreta kako bi se olakšalo iskašljavanje aplikacijom raznih farmakoloških sredstava i antibiotika (Grad Mali Lošinj - Jadranka d.d. - Turistička zajednica Grada Malog Lošinja, 2013).

3. Aromaterapija

3.1. Pojam i definicija aromaterapije

Aromaterapija je dio alternativne medicine koja se upotrebljava od pamtivijeka i oduvijek je za neke predstavljala mit i izazivala puno predrasuda prema svojoj djelotvornosti. S prolaskom vremena i napretkom medicine sve je više stručnjaka uočavalo pozitivan utjecaj aromaterapije na organizam čovjeka. Razvojem infrastrukture i provođenjem različitih istraživanja na temu aromaterapije došlo se do usuglašavanja o potrebi stručnog definiranja aromaterapije. Nekoliko autora različito tumači ovaj fenomen, no u suštini sve definicije sadržavaju bitan dio o upotrebi prirodnih ljekovitih činitelja.

Aromaterapija se može definirati kao korištenje eteričnih ulja za poboljšanje zdravlja i vitalnosti tijela i duha putem inhalacija ili nanošenjem na kožu. Komplementarna medicina, čiji je aromaterapija dio, nudi način holističkog tretmana što u prijevodu znači da ne posvećuje pažnju samo simptomima, već ukupnom stanju organizma, kompletnoj osobi što uključuje i emocionalni aspekt i način života kojim netko živi. Svi aspekti osobnosti i očuvanje zdravlja nastoje se dovesti u ravnotežu holističkim pristupom. Eterična ulja idealno služe toj svrsi zbog složenog sastava i sposobnosti da utječu na po nekoliko tjelesnih sustava istovremeno, a tome u prilog govori i činjenica da su proglašena istinskim multifunkcionalnim terapijskim preparatima (Poštić, 2005, 21).

„Aromaterapija je grana komplementarne i alternativne medicine u kojoj se primjenom čistih, kompletnih i prirodnih eteričnih ulja pojedincu pristupa na holistički način u svrhu poboljšanja zdravlja i vitalnosti organizma.“ Eterična ulja svoju djelotvornost temelje na blagotvornom mirisu koji pozitivno utječe na čovjeka. Riječ aromaterapija i na latinskom i na grčkom jeziku ima isto značenje, a to je miris, začim, dok se *therapeia* prevodi kao liječenje. S razvojem, aromaterapija je dobila i svoju podjelu na britanski i francuski model primjene. U britanskom se modelu aromaterapije primjenjuje isključivo inhalatorno i transdermalno, dok se u francuskom modelu eterična ulja primjenjuju kao i svaki drugi farmakološki preparat. Jedinu razliku u ovim modelima čine osobe koje je mogu primjenjivati, pa tako britanski model aromaterapije mogu primjenjivati samo osobe koje su prošle određenu edukaciju, dok francuski model primjenjuju liječnici i farmaceuti koji su završili specijalizaciju iz područja aromaterapije, kao i dijela fitoterapije (Bašić-Marković, 2009, 89).

Dohranović i suradnici iznose svoju definiciju fitoterapije koju je potrebno definirati za lakše razumijevanje aromaterapije. To je metoda liječenja, ublažavanja te sprečavanja bolesti i tegoba upotrebom cijelih ljekovitih biljaka ili njihovih dijelova (cvjetova, listova, korijena itd.), te upotrebom sastojaka (eteričnih ulja, ekstrakata i drugih izolata) kao i gotovih pripravaka (čajeva, tinktura, masti, kapsula).

3.2. Učinci aromaterapije

Eterična ulja, kao i aerosol dio su aromaterapije koja se proteže u svakodnevni život. Primjenom eteričnih ulja sprječava se širenje zaraznih bolesti, djeluje se na cijeli organizam pritom pomažući imunološkom sustavu da se što uspješnije bori protiv uzročnika, štiteći saprofitnu floru, djelujući na detoksikaciju organizma te poboljšavajući raspoloženje pojedinca (Bašić-Marković, 2009, 89).

Provedbom raznih istraživanja na temu utjecaja aromaterapije na organizam čovjeka došlo se do brojnih pozitivnih saznanja. Udisanje svježeg zraka oduvijek se smatralo važnim za očuvanje zdravlja, ali i ljekovitim za respiratorne bolesnike. Međutim, nije svaki svjež zrak ujedno i čist. Mediteranska klima pruža idealne uvjete za mediteransku bioraznolikost koja obiluje ljekovitim biljem čiji aromatski utjecaj na mikroklimu putem eteričnih ulja, ali i aerosola

mora daje posebnu kvalitetu zraka. Takav zrak izaziva subjektivan osjećaj „lakšeg udisanja“, što osobe sa zdravstvenim tegobama najbolje prepoznaju i opisuju u svojim iskustvima liječenja ovom klimom. Jednim istraživanjem došlo se do zaključka da ublažavanje tegoba u respiratornih bolesnika nije jedino pozitivno djelovanje aromaterapije, već je dokazano i poboljšanje općeg stanja organizma uključujući i imunitet (Pepeljnjak, Šegvić Klarić, 2014, 48).

Prema Hoare, aromaterapija obiluje pozitivnim dobrobitima za ljudski organizam. Ona može pojačati energiju kad je potrebna usredotočenost ili može smiriti u stresnim situacijama, može se koristiti kao pomoć kod tjelesnih bolesti i nelagoda koje mogu biti prouzročene ili pogoršane svakodnevnim životom. Njena djelotvornost seže i u sfere poboljšanja pozornosti i pamćenja te pomaže kod ADHD-a (poremećaj pozornosti s hiperaktivnošću). Također je djelotvorna i kao preventiva jer može ojačati imunološki sustav i suzbiti negativne učinke stresa.

Šetnja po prirodi koja obiluje prirodnim resursima djeluje u sustavu aromaterapije, pa ljudi nisu ni svjesni da su pod utjecajem prirodnih blagodati. Primjer ljekovitih šuma nalazi se na otoku Lošinju gdje se od 1887. godine provodilo pošumljavanje na godišnjoj razini, pa je tako do 1905. godine zasađeno ukupno milijun sadnica. Ovaj dobar primjer nastavio se primjenjivati i godišnje se zasađivalo 300.000 sadnica hrasta crnike i crnog jasena. Unutar tih nasada bora napravljene su i prikladne šetnice duljine 23 km gdje lokalno stanovništvo, posjetitelji i turisti mogu besplatno uživati u blagodatima prirodnih ljekovitih činitelja i nesvjesno su pod utjecajem aromaterapije (Roša, Ajhner, 2004, 126).

3.3. Aromaterapija u zdravstvenom turizmu

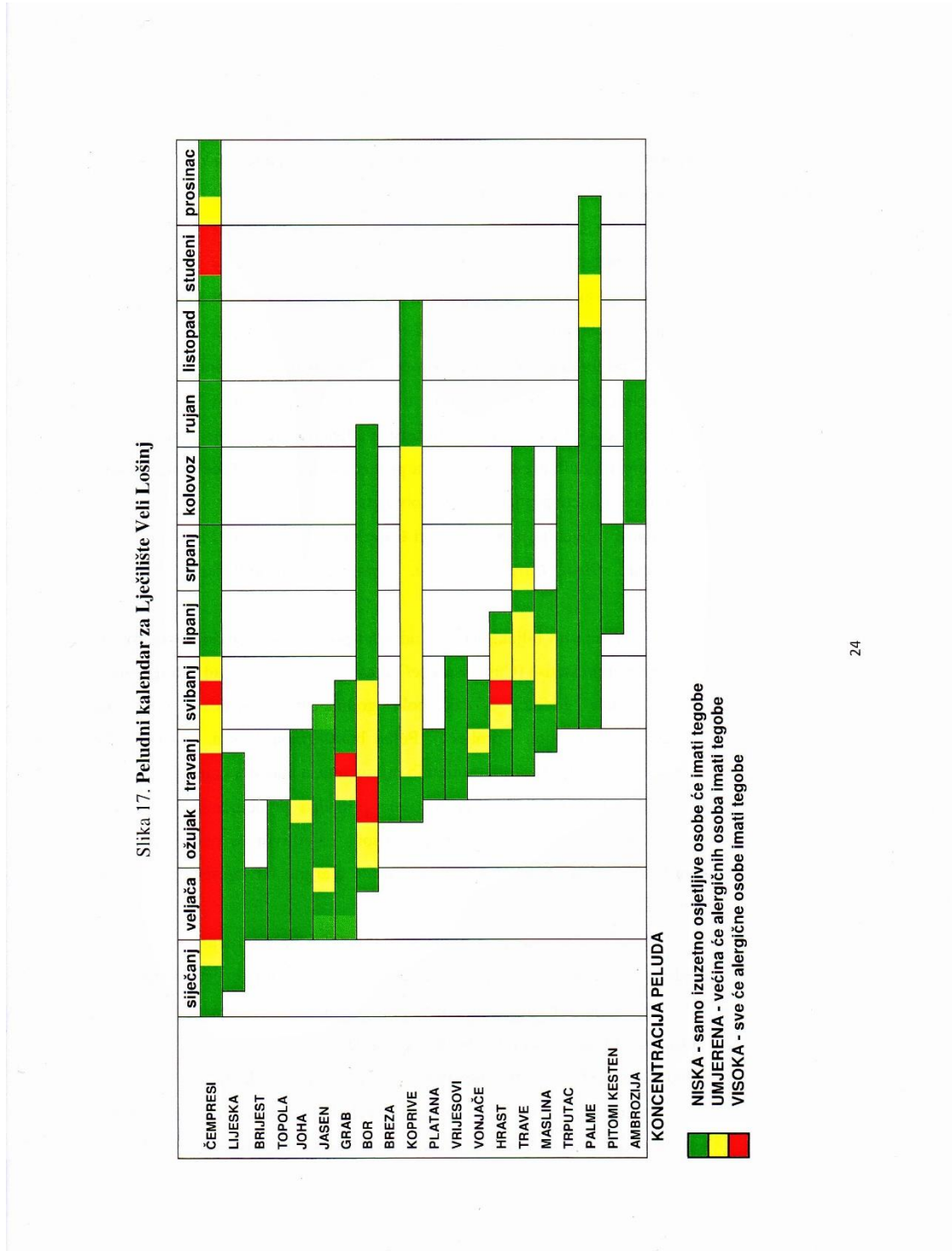
Zdravstveni turizam polako uvodi aromaterapiju na svoja područja djelovanja u Republici Hrvatskoj. Zdravstvene ustanove svjesne su djelotvornosti eteričnih ulja, kao i čistog ljekovitog zraka, pa tako nerijetko svrstavaju šetnje i kutak za opuštanje u svoje ponude. Turistički kompleksi, kao što su hoteli i ostali smještajni kapaciteti, također se okreću stvaranju opuštajuće atmosfere u svojim prostorima sa mirisnim oazama. To se najčešće vidi u wellness turizmu gdje aromalampice čine sastavan dio ponude, a masaže, kupke i ostali procesi u wellness ponudi samo obogaćuju cjelokupnu ponudu. Aromaterapija je našla svoju popularnost i u kozmetici

koja se razvija i širi u sve sfere života u mnogim turističkim razvijenim, ali i nerazvijenim područjima, pa se tako eterična ulja koriste u pripravcima za njegu kože lica i tijela te u sklopu masaže za poboljšanje stanja kože (Hoare, 2010, str. 20).

Hrvatski otok Lošinj ponosno nosi titulu otok vitalnosti. Način života, okolina i prehrana samo su neki od preduvjeta za dobivanje ove titule. Lokalne vlasti prepoznale su napore mnogih turističkih djelatnika te svojim financijskim potporama štite i bore se za očuvanje dobrog statusa na turističkoj mapu Hrvatske. Lječilište Veli Lošinj dugi niz godina uspješno djeluje u okviru ove titule zahvaljujući mnogim pogodnostima koje uključuju blagu klimu, velike površine borovih šuma i autohtone vegetacije, očuvan okoliš, poljoprivrednu djelatnost te mnoge druge sadržaje u turističkoj djelatnosti. Njihova specijaliziranost pretežito se temelji na korištenju prirodnih ljekovitih činitelja za dobrobit ljudskog organizma (<http://www.ljeciliste-veli-losinj.hr/o-nama>).

Nastavni zavod za javno zdravstvo Primorsko-goranske županije proveo je istraživanje o kakvoći i kvaliteti zraka područja lječilišta Veli Lošinj. Na temelju provedenog istraživanja izrađen je peludni kalendar (slika 1) koji uvelike pomaže pacijentima u odluci u kojim je mjesecima najbolje i najpoželjnije posjetiti lječilište kako bi se iskoristile sve blagodati ljekovitog zraka.

Slika 2: Peludni kalendar za Lječilište Veli Lošinj

Izvor: Nastavni zavod za javno zdravstvo Primorsko-goranske županije, str 24.

4. Hrvatska obala

Hrvatska obala vrlo je razvedeno turističko područje koje se oslanja isključivo na sezonalnost. Unutar hrvatske obale postoji podjela na turističke zone zbog lakšeg razumijevanja i prepoznavanja pogodnosti za turizam tih regija. Takav oblik masovnog turizma dovodi do raznih problema i štete na lokalno stanovništvo, što je potrebno regulirati menadžerskim funkcijama kako bi se život stanovnika na tom području maksimalno obogatio i sačuvao od štetnih djelovanja (Curić i suradnici, 2013, 257).

4.1. Turistička zona Hrvatske obale

Prema Curiću i suradnicima (2013, 259) cijela površina Republike Hrvatske ima svoju teritorijalnu podjelu. Turizam kao jedan od nositelja gospodarstva s vremenom je učinio svoj doprinos te se prostor Republike Hrvatske podijelio u nekoliko turističkih regija. One su peripanonska regija, panonska regija, gorska regija te sjeverno i južno primorje. Za svaku regiju veže se određeni specifični oblik turizma, no ovaj rad osvrće se na područje uz Jadransko more. Turističke regije koje se broje u to područje su sjeverno i južno primorje.

Sjeverno primorje ima status najrazvijenije turističke regije i po svim pokazateljima turističke valorizacije prednjači u odnosu na ostale regije. Glavnu ulogu u ovom području ima kupališni turizam koji se odvija u uskoj obalnoj zoni. Istra i Kvarner dva su najvažnija dijela ove regije koji sa svojim bogatim prirodnim i kulturnim obilježjima prednjače u turizmu. Opatijsko primorje najrazvijeniji je dio Kvarnera zahvaljujući prirodnim obilježjima (strma obala i atraktivni pejzaži), a već 1889. godine Opatija je dobila službeni status prvog klimatskog lječilišta u Hrvatskoj. Otoci kvarnerskog primorja vrlo su dobro prometno povezani s obalom pa je tako turizam pristupačan i ima velike potencijale za daljnji razvoj. Južno primorje, ili Dalmacija, vrlo je razvedena turistička regija s brojnim atraktivnim znamenitostima i brojnim otocima, no i slabije razvijena od sjevernog primorja. Dalmacija se opet dijeli na tri cjeline: sjevernu, srednju i južnu. Sve cjeline čine vrlo kompleksnu regiju koja se pokušava približiti sjevernom primorju po turističkoj valorizaciji i uvesti nove i atraktivnije znamenitosti, no prirodna obilježja ipak su presudna. U ovoj regiji veliku važnost ima drugi najveći grad u

Hrvatskoj, Split, koji se sve više razvija kao kulturno turističko središte (Curić i suradnici, 2013, 260).

4.2. Klima i njezine pogodnosti

Zdravstveni aspekt klime može se stupnjevati kroz tri načina uporabe, a to su liječenje, preventiva i zdravo okruženje. Zdravo okruženje definira se na razne načine, no bitno je da to okruženje ne djeluje negativno na ljudski organizam. Klimatska lječilišta pretežno se lociraju na područjima gdje klimatske značajke djeluju blagotvorno na ozdravljenje i/ili preveniranje određenih bolesti (Tomljenović i Kunst, 2011, str. 20).

Prostor Primorske Hrvatske ima posebna geografska obilježja, pa samim time i raznovrsna klimatska obilježja. Cijeli prostor priobalja karakteriziraju topla ljeta s blagim zimama što u prijevodu znači da je vegetacija prilagođena takvim uvjetima. Sredozemnu klimu ima najtopliji i najveći dio Primorske Hrvatske, a to je sredozemna klima s vrućim ljetom. Granica Mediterana završava s otocima Pagom, Rabom i Lošinjom, a sjevernije od njih nalazi se Kvarnersko primorje. Navedeno područje spada u topliji uski primorski pojas te ima umjereno toplu vlažnu klimu s vrućim ljetom (Šegota, Filipčić, 2003, str. 36).

Podneblje poznato pod nazivom „mediteranska ili sredozemna klima“ dalo je biološke okvire biljnom svijetu navedenog područja. Mediteranska flora ima velik utjecaj na razvoj turizma Republike Hrvatske. Ona je osebujna jer su upravo takvi i uvjeti u kojima se razvijala godinama i opstala u istima. Prema Šišiću mediteranskom florom naziva se poseban biljni svijet koji obrasta priobalna područja Sredozemnog mora. Biljke koje rastu u takvim uvjetima vrlo su otporne jer je njihova prilagodba otežana zbog podneblja koje karakteriziraju duge ljetne žege s oskudicom vlage, ali također i blage vlažne zime. Razne vrste mediteranskog bilja pružaju velike mogućnosti korištenja ne samo za uređenje novih zelenih prostora u jadranskim gradovima, turističkim zonama i oko turistički objekata, već imaju svoju prirodnu namjenu za obavljanje fotosinteze. Navedena flora obrasta turistički najperspektivnija hrvatska područja, što bi trebao biti dovoljan poticaj hortikulturnom, odnosno pejzažnom sagledavanju i izučavanju njezina značenja. Prirodno zelenilo samo po sebi stvara određen ugođaj, posebice u turističkim destinacijama. Raznim utjecajima čovjeka, ali i prirode, ono može biti ugroženo, pa

čak i unakaženo. Bitno je istaknuti da u ovom problemu veliku ulogu imaju stručnjaci i znanstvenici čije bi znanje i doprinos pokrenuli i očuvali zaštitu i pejzažnu obradu primorskih prirodnih biljnih formacija.

4.3. Destinacijski menadžment u funkciji zdravstvenog turizma

Hrvatska obala vrlo je poželjna turistička regija te godinama bilježi rast i razvoj u svim sferama. Kako turizam ne bi nanosio velike štete i ostavljao zabrinjavajuće posljedice za lokalno stanovništvo i prirodno okruženje, destinacijski menadžment bitna je stavka u daljnjem razvoju. Za potrebe ovakvog tipa upravljanja potrebna je pouzdana suradnja svih razina vlasti da bi održivi razvoj zaživio. Prema Rudančić (2018., str. 98.) upravljanje destinacijom je dugoročan proces koji bi trebao osigurati dosezanje visoke kvalitete života stanovništva i očuvanje kulturnog identiteta čitave turističke destinacije. Takav dugoročni cilj sastoji se od nekoliko komponenata koje se ogledaju u optimalnom gospodarskom razvoju destinacije, visokoj razini životnog standarda stanovništva, očuvanju potrebne razine ekološke očuvanosti i čuvanju kulturno-povijesne baštine te njezinom stavljanju u funkciju gospodarskog i općeg razvitka. Sa stručnim vodstvom i dobrom međusobnom suradnjom svaka bi destinacija trebala imati menadžment koji brine o njezinoj sadašnjosti i budućnosti za sljedeće naraštaje. Zdravstveni turizam zahtijeva posebnu pažnju svih aktera u djelovanju. Stručni kadar u lječilištima i ostalim zdravstvenim ustanovama brine o stanju pacijenata i korisnika, zaposlenici u smještajnim objektima brinu o gostima koji odsjedaju kod njih, zaposlenici ugostiteljskih objekata brinu o kvaliteti i razini usluge koju poslužuju svojim gostima kao i svi ostali sudionici na tržištu usluga koje potencijalni turisti koriste. Sa daljnjim razvojem potrebno je unaprijed pravilno i smisleno planirati upravljanje destinacijama kako bi se turizam na tim prostorima odvijao sukladno održivom turizmu bez nanošenja štete na okoliš i lokalnu zajednicu.

5. Kvalitativno istraživanje

Kvalitativne metode svojstveni su višemetodski pristupi koji počivaju na tumačenju subjektivnih pojava. Navedenim metodama vrši se dublji pristup samoj problematici nego kvantitativnim metodama. Cilj ovih metoda je detaljnije objašnjenje ponašanja te najčešće daju odgovore na pitanje „Zašto?“. Koriste se pri ispitivanju složenih pojava ili problema koji se ne mogu zahvatiti strukturiranim upitnikom upravo zbog opširnog i složenijeg tumačenja problematike. Kvalitativne metode imaju za cilj razumijevanje motivacije i potreba ciljnih grupa, no tu se uključuje i utvrđivanje faktora koji utječu na pojedine odluke. Takva istraživanja vrše se na manjem broju ispitanika koji imaju određene karakteristike važne za temu istraživanja. Karakteristike potrebne za istraživanje na temu ovog rada posjeduju zdravstvene ustanove koje se nalaze na području hrvatske obale koje izravno sudjeluju u zdravstvenom turizmu te OPG-ovi kojima je primarna djelatnost proizvodnja eteričnih ulja.

5.1. Rezultati istraživanja provedenih putem intervjuiranja predstavnika klimatskih lječilišta

Za potrebe ovog rada provedeni su intervjui s predstavnicima zdravstvenog turizma koji se nalaze na području hrvatske obale. To su Lječilište Veli Lošinj, Thalassotherapia Crikvenica – specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju Primorsko-goranske županije te Specijalna bolnica Biokovka iz Splitsko-dalmatinske županije. Navedene ustanove svojim položajem i djelatnošću odlično odgovaraju za provedbu istraživanja na temu rada. Također je proveden intervju s OPG-om s područja hrvatske obale – Simičić Filip s otoka Ravi u zadarskom arhipelagu, dok OPG Komić iz Vodnjana, S'Olio iz Vodica, Plazonić Knežević iz Kaštel Starog te poljoprivredno trgovački obrt Ćurin s otoka Hvara nisu pristali na intervju.

Pitanja koja su obuhvaćena intervjuom odgovaraju na to postoji li u tom poduzeću aromaterapija kao dio ponude zdravstvenog turizma te odakle se vrši nabava eteričnih ulja i ostalih potreština za provedbu iste. Obuhvaćeno je i područje o tome posjeduje li hrvatska obala sve čimbenike da aromaterapija postane bitna u zdravstvenom turizmu te pogoduje li njihovo poslovanje razvoju zdravstvenog turizma područja djelovanja. U slučaju nepostojanja

aromaterapije u ponudi, postavljena su pitanja zašto je to tako i planira li se u budućnosti uvođenje tog segmenta u cjelokupnu ponudu poduzeća. Također se pokušalo doći do informacija o stavu lokalnih vlasti prema razvoju turizma njihovog područja te koliko vode računa o okolišu svog objekta.

5.1.1. Rezultati intervjua provedenog s voditeljem odjela ugostiteljstva, marketinga i prodaje kapaciteta zdravstvene ustanove Thalassotherapia Crikvenica:

1. Smatrate li da Vaše poslovanje pogoduje razvoju zdravstvenog turizma Vašeg područja?

Apsolutno, mi smo jedna od rijetkih klimatskih ustanova koja promovira svoj grad i okolicu kao poznata zdravstvena ustanova. Naše poslovanje bazirano je isključivo na zdravstvene aspekte turizma te se tom linijom vodimo kroz svoje poslovanje. Smatramo da svojim doprinosom, znanjem i iskustvom pozitivno djelujemo na turistički razvoj cijelog područja grada Crikvenice, ali i šire okolice. Trudimo se da naša ponuda prati trendove zdravstvenog turizma sa zadržavanjem doze jednostavnosti i autentičnosti.

2. Kako biste opisali odnos lokalnih vlasti prema razvoju turizma na Vašem području?

Budući da smo smješteni na hrvatskoj obali gdje je važnost turizma jako bitna i to je glavna djelatnost većine stanovnika, lokalne vlasti aktivno surađuju sa svim subjektima.

3. Vodite li računa o okolišu Vašeg objekta, imate li u okolini zasađene specifične mediteranske biljke?

Naravno, nastojimo voditi brigu o okolišu kako bi eksterijer došao do izražaja i samim time korisnicima omogućio ugodnu prirodnu okolinu. Na području cijelog grada raste samoniklo bilje koje je specifično za podneblje i to nam omogućava prirodan ljekovit zrak.

4. S obzirom na opseg posla, imate li u ponudi aromaterapiju?

Imamo, ona je još uvijek u povojima razvoja, no trudimo se da zauzme svoje mjesto na stranicama naše ponude.

5. Ako je odgovor na prethodno pitanje bio potvrđan, od kojih proizvođača nabavljate eterična ulja (lokalni, inozemni)?

Eterična ulja, kao i ostalu potrebnu opremu nabavljamo isključivo od lokalnih proizvođača. Vjerujemo u njihovu kvalitetu.

6. Ako nemate aromaterapiju uključenu u svoje poslovanje, razmatrate li tu mogućnost?

Imamo je u našoj ponudi.

7. Smatrate li da hrvatska obala posjeduje sve čimbenike za razvoj aromaterapije kao jedne od vodećih uloga u zdravstvenom turizmu?

Naravno, sami klimatski uvjeti rade čuda i imamo sve blagodati prirode za rast mediteranskog bilja koje ima iznimne visokokvalitetne vrijednosti i koje bi se trebale sve više iskorištavati i promovirati na nacionalnoj razini.

5.1.2. Rezultati intervjua provedenog s ravnateljicom lječilišta Veli Lošinj, gospođom Renatom Žugić:

1. Smatrate li da Vaše poslovanje pogoduje razvoju zdravstvenog turizma Vašeg područja?

Lječilište Veli Lošinj bilježi rast popularnosti u zdravstvenom turizmu. Naše poslovanje posljednjih godina doživjelo je pozitivne uspjehe te se možemo pohvaliti izgradnjom novog centra sa svom potrebnom opremom za rad, a posebice nas raduje što posjedujemo bazen za lakše provođenje programa fizikalne medicine i rehabilitacije. Budući da se nalazimo na otoku Lošinju koji je cestovno povezan s otokom Cresom, raduje nas činjenica da svojim radom stavljamo pozitivnu točku na naše poslovanje u ovoj regiji. Prije svega cilj nam je lokalnim ljudima pružiti zdravstvenu njegu na visokoj razini bez nepotrebnih i dugih putovanja u veće urbane centre. Nakon toga usmjeravamo se na potencijalne turiste iz različitih krajeva da svojim dolaskom obogate naše mjesto i koriste usluge na visokoj razini i steknu puno zadovoljstvo. Najviše turista bilježimo

iz grada Zagreba od lokalnih, a od inozemnih iz zemlje Njemačke. Korisnici su jako zadovoljni našim radom i rado nam se vraćaju svake godine.

2. Kako biste opisali odnos lokalnih vlasti prema razvoju turizma na Vašem području?

Bitno je spomenuti da lokalna uprava djeluje nama u korist, to jest godinama brine o nasadima biljaka koje se sade što doprinosi razvoju zdravstvenog turizma. Tako danas na cijelom otoku raste preko 2200 vrsta različitog ljekovitog bilja.

3. Vodite li računa o okolišu Vašeg objekta, imate li u okolini zasađene specifične mediteranske biljke?

Naš ljekovit zrak poznat je širom Republike Hrvatske i taj resurs nam je vrlo bitan u poslovanju. Potencijalni korisnici često pitaju je li znanstveno dokazana učinkovitost zraka, no naš odgovor zasniva se na iskustvima korisnika. To se vidi tek kad se vrate u svoje svakodnevno okruženje i gdje počinju reakcije na sve negativne vrijednosti zraka u okolini. Po cijelom otoku Lošinju nalaze se šetnice koje su besplatne za sve korisnike, a ujedno vrlo pogodne za zdravlje pojedinca. U našem vrtu nalazi se šuma magnolija koja svojim mirisom i zdravim vrijednostima obogaćuje našu okolinu.

4. S obzirom na opseg posla, imate li u ponudi aromaterapiju?

Aromaterapiju imamo uvrštenu u naše poslovanje.

5. Ako je odgovor na prethodno pitanje bio potvrđan, od kojih proizvođača nabavljate eterična ulja (lokalni, inozemni)?

Možemo se pohvaliti da eterična ulja dobavljamo od domaćih proizvođača, bilo osobnom prodajom ili nabavkom u lokalnim apotekama pritom vodeći računa da su to lokalni proizvođači.

6. Ako nemate aromaterapiju uključenu u svoje poslovanje, razmatrate li tu mogućnost?

Imamo je u svojoj ponudi.

7. Smatrate li da hrvatska obala posjeduje sve čimbenike za razvoj aromaterapije kao jedne od vodećih uloga u zdravstvenom turizmu?

Hrvatska obala dakako posjeduje sve čimbenike za razvoj aromaterapije, samo je potrebno veće ulaganje i buđenje svijesti subjekata u zdravstvenom turizmu da se ovaj oblik mora češće upotrebljavati i promovirati zbog svih blagodati koje se nalaze na području obale.

5.1.3. Rezultati intervjua provedenog s djelatnikom Specijalne bolnice Biokovka:

1. Smatrate li da Vaše poslovanje pogoduje razvoju zdravstvenog turizma Vašeg područja?

Grad Makarska i cijela makarska rivijera jedna su od najljepših mjesta na hrvatskoj obali. Naše poslovanje temelji se na zdravstvenom turizmu i sretni smo što se dugi niz godina uspijevamo zadržati na ovom području i pružati usluge lokalnim ljudima, kao i turistima koji dolaze iz cijele Republike Hrvatske.

2. Kako biste opisali odnos lokalnih vlasti prema razvoju turizma na Vašem području?

Pokušavaju se kontrolirati gradnja i ostale aktivnosti tijekom trajanja turističke sezone, no nekad se to i ne poštuje. Kad bi se vlasti malo više angažirale oko planske gradnje i ostalih pitanja, vjerujemo da bi život bio ljepši na ovom području.

3. Vodite li računa o okolišu Vašeg objekta, imate li u okolini zasađene specifične mediteranske biljke?

Okoliš nam je vrlo bitan te vodimo računa o biljkama koje su zasađene.

4. S obzirom na opseg posla, imate li u ponudi aromaterapiju?

Imamo.

5. Ako je odgovor na prethodno pitanje bio potvrđan, od kojih proizvođača nabavljate eterična ulja (lokalni, inozemni)?

Nastojimo da to budu lokalni proizvođači jer vjerujemo u kvalitetu hrvatskog proizvoda.

6. Ako nemate aromaterapiju uključenu u svoje poslovanje, razmatrate li tu mogućnost?

Imamo je u ponudi.

7. Smatrate li da hrvatska obala posjeduje sve čimbenike za razvoj aromaterapije kao jedne od vodećih uloga u zdravstvenom turizmu?

Hrvatska obala zahvaljujući mediteranskoj klimi ima sve potrebne uvjete za razvoj aromaterapije, a Specijalna bolnica Biokovka doprinosi razvoju zdravstvenog turizma ovog područja, kao i cijele Dalmacije. U našoj ponudi uvrštena je aromaterapija, a ulja dobavljamo od lokalnih proizvođača jer vjerujemo u domaću kvalitetu.

5.2. Rezultati istraživanja provedenih putem intervjuiranja predstavnika proizvođača eteričnih ulja

Pitanja koja su postavljena OPG-u Simičić Filip obuhvaćala su informacije o njihovoj ulozi u turizmu općenito, jesu li kupci informirani o aromaterapiji te provode li edukaciju o istoj i koliki je potencijal hrvatske obale da postane prepoznatljiva zona aromaterapije.

5.2.1. Rezultati intervjua provedenog s OPG-om Simičić Filip

1. Kako biste opisali stanje gospodarstva na Vašem području?

Drago nam je što ste odabrali upravo ovu podcijenjenu temu u našoj zemlji, a koja je vrlo korisna i praktična ne samo za ekonomiju, već i za okoliš i zdravlje ljudi. Naše područje je turistički jako razvijeno i većina stanovnika živi od turizma. Bilo da radi u nekoj firmi ili iznajmljuje smještajne kapacitete.

2. Surađujete li s turističkim objektima na području hrvatske obale?

Nažalost ne surađujemo s turističkim subjektima na području hrvatske obale.

3. Suradujete li s lječilištima?

Nažalost ne jer se u našoj blizini ne nalaze poznata lječilišta. Težimo toj suradnji kako bismo bili izravno uključeni u zdravstveni turizam, no za sada se ne pruža ta mogućnost.

4. Radite li na promociji svoje djelatnosti?

Da, aktivni smo na našim društvenim mrežama i lokalni mediji znaju pisati i diskutirati o našem poslovanju, sve naravno u pozitivnom duhu.

5. Smatrate li da bi aromaterapija mogla smanjiti sezonalnost turizma područja hrvatske obale?

Apsolutno, to je najvažniji segment turizma koji bi se trebao riješiti, a aromaterapija je izvrstan odabir u rješavanju tog problema.

6. Koliko su Vaši kupci informirani o aromaterapiji te provodite li edukacije o istoj?

Naši su kupci prilično informirani o ovoj temi, otprilike polovica sama izrađuje prirodnu kozmetiku i pripravke pa od nas kupuju hidrolate i eterična ulja, druga polovica kupuje od nas i prirodnu kozmetiku i jako su pažljivi i informirani. Edukacije držimo ponekad u sklopu sajмова kao predavanje o temi ljekovitog bilja i primjene.

7. Smatrate li da hrvatska obala posjeduje sve čimbenike za razvoj aromaterapije?

Hrvatska ima idealne uvjete za preradu i uzgoj ljekovitog bilja jer je relativno čisto i nezagađeno tlo i zrak, vremenski uvjeti i klima su idealni i imamo puno divljeg, samoniklog bilja koje ima najjači ljekoviti učinak, čak puno veći nego bilje iz uzgoja. Zaključno s time hrvatska obala ima itekako dobru poziciju za postati poznati brand aromaterapije u turizmu.

6. Rasprava

Prema prikupljenim podacima prilikom istraživanja vidljivo je da navedene velike zdravstvene ustanove, koje aktivno sudjeluju u zdravstvenom turizmu, u svojoj ponudi imaju uvrštenu aromaterapiju. Kao predstavnici zdravstvenog turizma na području hrvatske obale smatraju da svojim poslovanjem potiču razvoj ovog selektivnog oblika turizma i doprinose općenito razvoju područja svog djelovanja s naglaskom na lokalnu zajednicu. Lokalne vlasti uglavnom pozitivno razmišljaju o turizmu te nastoje aktivno sudjelovati u promicanju održivog turizma. Također, može se zaključiti da lječilište Veli Lošinj ima sve uvjete za provedbu zdravstvenog turizma, a aromaterapija nije samo u njihovom lječilištu, već je i oko njega u zraku. Zahvalu za to pripisuju lokalnim vlastima koje brinu o okolišu i biljkama jer su svjesni potrebe zaštite biljnog svijeta. Sve ispitane zdravstvene ustanove brinu o okolišu i zasađenim biljkama, a čemu svjedoči i samoniklo bilje koje svojim mirisom obogaćuje zrak. Svi ispitani subjekti koriste eterična ulja, kao i ostalu potrebnu opremu za aromaterapiju nabavljenu od lokalnih proizvođača jer vjeruju u kvalitetu hrvatskog proizvoda. Na temelju njihovih odgovora može se zaključiti da svi subjekti nastoje koristiti aromaterapiju u budućnosti, a samom suradnjom s lokalnim proizvođačima doprinose razvoju hrvatskog gospodarstva.

Na temelju rezultata dobivenih putem intervjua s OPG-om Simičić Filip, vidljivo je kako postoji zainteresiranost za suradnju i veću uključenost u zdravstveni turizam s ostalim aktivnim subjektima u tom području. Nemaju suradnju s turističkim kao i zdravstvenim subjektima na području hrvatske obale, no dakako da žele uvesti tu suradnju u svoje poslovanje. Kao samostalno gospodarstvo rade na popularizaciji aromaterapije sudjelovanjem na sajmovima i pružanjem edukacija o ovoj temi. Njihovo stajalište o poziciji hrvatske obale kao prirodne zone aromaterapije je pozitivno te smatraju da navedeno područje posjeduje sve potrebne uvjete za daljnji uspješan razvoj. Bitno je naglasiti kako ispitani OPG smatra da je aromaterapija odličan odabir za smanjenje sezonalnosti domaćeg turizma.

7. Zaključak

Svijet današnjice susreće se s mnogim izazovima koji nažalost djeluju štetno na ljudski organizam. Problemi koji se javljaju kod ljudi nerijetko traže stručnu pomoć i njegu kako bi se organizam vratio u zdravo psihofizičko stanje. Aromaterapija kao jedan od oblika zdravstvenog turizma još je uvijek u povojima i nedovoljno promovirana u turističke svrhe pa se ovaj potencijal mora vrednovati na višoj razini.

Hrvatska obala vrlo je razvedeno područje sa specifičnim klimatskim obilježjima zahvaljujući kojima danas postoji raznolika mediteranska flora. Upravo ta flora posjeduje ljekovita svojstva sa svrhom pozitivnog utjecaja i poboljšanja ljudskog organizma. Da bi se zaštitile ovakve destinacije, potreban je stručan destinacijski menadžment koji poznaje i pravilno upravlja svim resursima na takvim područjima.

Rezultati istraživanja provedeni intervjuiranjem predstavnika zdravstvenih ustanova koji direktno sudjeluju u zdravstvenom turizmu govore o zastupljenosti aromaterapije u njihovoj ponudi. Svoje poslovanje baziraju isključivo na zdravstvenom turizmu, a aromaterapiju su prigrlili u svoju djelatnost kao dodatnu vrijednost za gosta. Naravno da se ovakav oblik turizma može provoditi cijelu godinu čemu u prilog govore i sama intervjuirana lječilišta koja rade tijekom cijele godine. U ovakav oblik zdravstvenog turizma ne ulaže se mnogo od strane lokalnih i nacionalnih vlasti jer je dosta neistražen, a i dio je alternativne medicine. Međutim, lječilišta priznaju ovaj oblik liječenja i smatraju da je hrvatska obala bogata resursima i uvjetima za daljnji razvoj aromaterapije. Intervjuirani OPG Simičić Filip ne sudjeluje aktivno u zdravstvenom turizmu u smislu suradnje s ostalim ustanovama, no samostalnim radom ulaže u promociju aromaterapije i itekako smatra da hrvatska obala zahvaljujući svim povoljnim uvjetima može postati vodeća destinacija aromaterapije. Tome u prilog govori i suradnja zdravstvenih ustanova s lokalnim obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima koje se bave proizvodnjom eteričnih ulja. Takav način suradnje potiče gospodarstvo i održivi razvoj destinacije ne samo za današnje naraštaje, već i za buduće.

Zaključno, ovaj rad doprinosi razumijevanju destinacije hrvatske obale kao pozitivnog primjera zone aromaterapije zbog posjedovanja svih resursa za daljnji razvoj. Potrebna je veća promocija

na nacionalnoj razini kako bi šira publika dobila informacije za ovaj oblik zdravstvenog turizma koji predstavlja odličan primjer za smanjenje sezonalnosti.

LITERATURA

1. Bartoluci M. i suradnici. (2004). Menedžment u sportu i turizmu. Zagreb. Kineziološki fakultet. Ekonomski fakultet
2. Bašić-Marković N. (2009). „Aromaterapija – mit ili dio medicine?“. U: *Prirodna lječilišta – hrvatski brand*. (ur. Ivanišević Goran). Zagreb. Akademija medicinskih znanosti Hrvatske. Str. 88-92.
3. Curić, Z.; Glamuzina, N.; Tvrtko Opačić, V. (2013). Geografija turizma – regionalni pregled. Zagreb. Naklada Ljevak
4. Dohranović S.; Bosnić, T.; Osmanović, S. (2012). Značaj i uloga alternativne medicine u liječenju
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=130131 (12.04.2019.)
5. Geić, S. (2011.) Menadžment selektivnih oblika turizma. Split, Sveučilište u Splitu
6. Grad Mali Lošinj – Jadranka d.d. – Turistička zajednica Grada Malog Lošinja (2013.) Ljekoviti otok Lošinj – zdravstveni turizam i prirodni ljekoviti činitelji lošinjskog otočja. Zagreb. Kerschoffset
7. Hoare, J. (2010). Aromaterapija: sveobuhvatni priručnik. Kina. Planetopija
8. Hrvatska puna života: Zdravlje i Wellness
<https://croatia.hr/hr-HR/doziviljaji/Zdravlje-i-Wellness> (10.04.2019.)
9. <http://www.ljeciliste-veli-losinj.hr/o-nama> (13.04.2019.)
10. Ivanišević, G. (2016). Prirodni ljekoviti činitelji u hrvatskoj gerijatriji.
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=241121 (12.04.2019.)
11. Milinović, D. (2012.) Strategija razvoja lječilišta i specijalnih bolnica za rehabilitaciju u funkciji razvoja zdravstvenog turizma Republike Hrvatske.
<https://hrcak.srce.hr/107154> (10.04.2019.)

12. Ministarstvo turizma Republike Hrvatske (2014). Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine
<https://mint.gov.hr/strategija-razvoja-turizma-11411/11411> (09.04.2019.)
13. Nacionalni program – akcijski plan razvoja zdravstvenog turizma. (2014). Institut za turizam
https://mint.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/150608_AP_%20Zdravstveni%20turizam.pdf (10.04.2019.)
14. Nastavni zavod za javno zdravstvo Primorsko-goranske županije (2016). Kvalitativna i kvantitativna analiza peludi u zraku područja Lječilišta Veli Lošinj. Rijeka. Str. 24.
15. Pančić Kombol T. (1996). Talasoterapija i zdravstveni turizam.
<https://hrcak.srce.hr/182411> (09.04.2019.)
16. Pepeljnjak, S.; Šegvić Klarić, M.; (2014). „Aromaterapija – hrvatski brand: antifungalno djelovanje aerosola eteričnih ulja“. U: *Hrvatska – potencijali za zdravstveni i lječilišni turizam*. (ur. Ivanišević Goran). Veli Lošinj. Hrvatski lječilišni zbor. Str. 46-53.
17. Poštić, S. (2005). A kao aromaterapija: priručnik za primjenu eteričnih ulja. Zagreb. Etera. Str. 21.
18. Roša, J.; Ajhner, G. (2004). „Šume u funkciji zdravstvenog turizma otoka Lošinja“. U: *Zdravstveni turizam, prehrana, kretanje i zaštita okoliša u Hrvatskoj*. (ur. Ivanišević Goran). Zagreb. Akademija medicinskih znanosti Hrvatske. Str 125-129.
19. Rudančić, A. (2018). Značaj i uloga destinacijskog menadžmenta – model upravljanja turističkom destinacijom Opatija. *Acta economica et turistica*. Vol 4. Str. 97-119
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=296325 (15.04.2019.)
20. Šegota, T.; Filipčić, A. (2003). Köppenova podjela klima i hrvatsko nazivlje
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=14773 (13.04.2019.)
21. Šišić, B. (1963). Hortikulturalni aspekti mediteranskog biljnog svijeta
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=309597 (13.04.2019.)
22. Tomljenović, R.; Kunst I.; (2011). Uloga zdravstvenog turizma u jačanju konkurentnosti ruralnih područja RH. Čakovec. REDEA d.o.o.

23. Traven, L.; Furlan N.; Bokan Vucelić I.; (2016). Kvalitativna i kvantitativna analiza peludi u zraku područja lječilišta Veli Lošinj. Rijeka. Nastavni Zavod za javno zdravstvo Primorsko-goranske županije
24. UNWTO World Tourism Organization (2018). Exploring Health Tourism. <https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284420308> (09.04.2019.)

POPIS SLIKA

Slika 1 Oblici zdravstvenog turizma i pružatelji zdravstveno-turističkih usluga.....	11
Slika 2: Peludni kalendar za Lječilište Veli Lošinj	18
Slika 3: Pitanja za intervju predstavnika klimatskih lječilišta na području hrvatske obale.....	34
Slika 4: Pitanja za intervju predstavnika OPG-a na području hrvatske obale	35

PRILOZI

Slika 3: Pitanja za intervju predstavnika klimatskih lječilišta na području hrvatske obale

Poštovani, moje ime je Ivana Fučko i trenutno pišem završni rad na temu aromaterapija na studiju menadžment turizma i sporta. Budući da svojim poslovanjem odgovarate tipu poduzeća na kojima provodim istraživanje, molila bih Vas možete li izdvojiti nekoliko minuta svog vremena i odgovoriti na postavljena pitanja.

Unaprijed zahvaljujem na uloženom trudu i razumijevanju!

Lijep i srdačan pozdrav

PITANJA ZA INTERVJU

1. Smatrate li da Vaše poslovanje pogoduje razvoju zdravstvenog turizma Vašeg područja?
2. Kako bi opisali odnos lokalnih vlasti prema razvoju turizma na Vašem području?
3. Vodite li računa o okolišu Vašeg objekta, imate li u okolini posađene specifične mediteranske biljke?
4. S obzirom na opseg posla, imate li u ponudi aromaterapiju?
5. Ukoliko je odgovor na prethodno pitanje bio potvrđan, od kojih proizvođača nabavljate eterična ulja (lokalni, inozemni)?
6. Ukoliko nemate aromaterapiju uključenu u svoje poslovanje, razmatrate li tu mogućnost?
7. Smatrate li da Hrvatska obala posjeduje sve čimbenike za razvoj aromaterapije kao jedna od vodećih uloga u zdravstvenom turizmu?

Slika 4: Pitanja za intervju predstavnika OPG-a na području hrvatske obale

Poštovani,

moje ime je Ivana Fučko, studentica sam diplomskog studija menadžment turizma i sporta i trenutno pišem završni rad na temu aromaterapije. Budući da svojim poslovanjem odgovarate tipu institucija koje su mi osobito bitne, zamolila bi Vas imate li volje i želje za suradnju da mi odgovorite na nekoliko pitanja.

Najiskrenije se zahvaljujem na uloženom trudu i odgovoru!

Ivana Fučko

PITANJA ZA INTERVJU

1. Kako bi opisali stanje gospodarstva na Vašem području?
2. Suradujete li sa turističkim objektima na području Hrvatske obale?
3. Suradujete li sa lječilištima?
4. Radite li na promociji svoje djelatnosti?
5. Smatrate li da bi aromaterapija mogla smanjiti sezonalnost turizma područja Hrvatske obale?
6. Koliko su Vaši kupci informirani o aromaterapiji te provodite li edukacije o istoj?
7. Smatrate li da Hrvatska obala posjeduje sve čimbenike za razvoj aromaterapije?